

el hilo que había de conducirnos al paseo del Borne, despacio y desalentados otras, desalentados y sin esperanza de dar con el alojamiento. A la puerta de una casa jugaban unos cuantos chiquillos.

—Dí, pequeño —me atreví a preguntar al mayor—, ¿hacia dónde cae la plaza Mayor, el ayuntamiento, vamos?

Desde la plaza ya estaba yo seguro de saber el camino. El muchacho nos miró en silencio, haciendo grandes esfuerzos para contener la risa, y en vista de que yo repetía la pregunta por si no me había entendido bien, se dirigió a sus compañeros, les dijo no sé qué y todos rompieron a reír como locos. Pero de la contestación pedida... ni jota. Por suerte, un transeúnte que acertó a pasar por allí se paró en la acera de enfrente, atraído sin duda por la escena cómica, y viendo que no podíamos salir del atolladero, se acercó a nosotros y tuvo la amabilidad de guiarnos a la posada cuando ya casi no podíamos tenernos de pie. Nuestro salvador resultó ser un viajante murciano que nos acompañó durante la cena, nos presentó en el casino y hasta nos invitó a presenciar con él una sesión de la Lliga de Catalunya que se celebraba aquella noche. Declinamos el honor de escuchar los discursos de la Lliga, que habían de pronunciarse en catalán, por añadidura, dimos las gracias a nuestro acompañante y nos retiramos a reposar tranquilamente. [...] Manresa es una ciudad grandísima, con calles tortuosas, de respetable antigüedad, en rápidas y ásperas pendientes, paseos de primer orden, callejones intrincados y ramblas muy extensas... Es tal vez la ciudad más rica de la provincia de Barcelona, donde hay tantas y tan florecientes, porque además de contar, con infinidad de fábricas dedicadas a diferentes industrias, que producen grandes cantidades de mercancías, es el núcleo del comercio menudo de toda la comarca y, gracias a la acedia de la cuestión, su suelo fértil, bien aprovechado, da rendimientos cuantiosos en cereales y vinos. Además, sus montes son abundantes en arbolado (*España al terminar el siglo XIX: Apuntes de viaje por Sinieso Delgado*, dibujos de Ramón Gilla, Madrid, Hijos de M. C. Hernández, impresores, 1897, p 134-136).

LA PREMSA A LA MANRESA DE LES BASES

MARC TORRAS I SERRA
Director de l'Arxiu Comarcal del Bages

L'any 1923, l'arxiver Joaquim Sarret i Arbós, en la seva *Història de la indústria, del comerç i dels gremis de Manresa*, deia que la premsa periòdica «a Manresa ha sigut exuberant a les darrereries del segle XIX, essent extraordinari el moviment de defensa de interessos que han assolit, per mitjà de la premsa, no sols les associacions de foment dels diferents rams, si que també les polítiques en èpoques de gran revolta».¹

1. Joaquim SARRET I ARBÓS, *Història de la indústria, del comerç i dels gremis de Manresa*, Manresa, Impremta de Sant Josep,

Efectivament, com podem veure al quadre annex, entre els anys 1886 i 1906, a Manresa es van publicar un total de seixanta-quatre periòdics i revistes, tot i que cal remarcar que molts van tenir una durada molt curta. Així, vint-i-vuit capçaleres —prop de la meitat— no van arribar a l'any de vida i, d'aquestes, en quatre casos només es va publicar un primer i únic número. Per contra, només quatre capçaleres van sobrepassar els vint-i-cinc anys d'existència. Es tracta dels periòdics *Diario de Avisos de Manresa*, que es va publicar quaranta-un anys —de 1896 a 1937—;² *El Pla de Bages*, que va sortir trenta-tres anys —de 1904 a 1937—; del *Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages*, que es va publicar durant trenta anys —del novembre de 1905 al juny de 1936—, i de la revista *Fulla Antoniana*, publicada trenta-tres anys, entre l'octubre de 1902 i el maig de 1936.

Pel que fa als periòdics, acostumaven a tenir només quatre pàgines, alguna de les quals amb publicitat, i, a grans trets, podem dir que es tractava d'una premsa altament polititzada —en molts dels casos s'indica que són els òrgans dels respectius partits polítics—, que, a banda d'informar, la major part de vegades enviaven missatges de caràcter polític, defensaven el seu ideari i polemitzaven entre ells. Hi havia periòdics d'un ampli ventall polític, des de republicans fins a carlins, passant pels que eren de caràcter obrer i els marcadament religiosos. Tot i que n'hi havia que sortien un cop al mes, cada quinze dies o dos cops per setmana, la majoria d'aquestes publicacions eren d'una periodicitat setmanal.

Dels periòdics que es van publicar a Manresa en el període que estudiem, n'hi ha tres que destaquen, tant per la seva durada en el temps com pel fet que eren d'una periodicitat gairebé diària. El *Diario de Avisos de Manresa*, escrit en castellà, sortia sis cops per setmana —de dimarts a diumenge. Sense estar vinculat a cap partit polític concret —almenys en el període que estudiem—,³ des d'una posició centralista o lerrouxista s'adaptava als dictats del Govern de cada moment. Els altres dos periòdics, políticament oposats al *Diario de Avisos*, van ser *La Veritat* i el seu continuador *El Pla de Bages*. De fet, al darrer número de *La Veritat*, en la nota en què s'anunciava que se'n suspenia la publica-

1923, p. 215. Sobre la premsa de Manresa de final del segle XIX, vegeu Anna M. BALAGUER, «Aproximació a la premsa manresana del segle XIX», *Miscel·lània d'Estudis Bagenes*, núm. 3 (1984), p. 133-145.

2. Ara per ara, el *Diario de Avisos de Manresa*, juntament amb *Manresa* i el seu continuador *Gazeta de Manresa*, cadascun amb quaranta-un anys d'existència, són els dos periòdics manresans que més han durat en el temps.

3. Entre abril de 1925 i febrer de 1930 va ser l'òrgan de la Unió Patriòtica del Partido; vegeu Josep M. GASOL I ALMENDROS, «Les fonts escrites», a *Història de la ciutat de Manresa 1900-1950*, vol. I, Manresa, Caixa de Manresa, 1991, p. 45.

ció, també es demanava als lectors i anunciants que donessin suport a *El Pla de Bages*, que «sabrà defensar com se mereixen els interessos de tota la comarca». Ambdós periòdics es publicaven en català, sortien cinc i sis cops per setmana, respectivament —*La Veritat* de dilluns a divendres i *El Pla de Bages* de dilluns a dissabte— i, políticament, defensaven els interessos del naixent regionalisme catalanisme que uns anys abans, durant bona part de la darrera dècada del segle XIX, també havia defensat la revista *Setmanari Català*.⁴

Altres publicacions de periodicitat gairebé diària, però de curta durada, van ser el *Diario de Manresa* (1894-1898) —que a partir del setembre de 1896 es passà a anomenar *Diario de Manresa y su Comarca*—, *El Mercantil Manresano* (1896) i *El Noticiero Manresano* (1899-1900), que sortien sis cops per setmana. Dels dos darrers, com a fet curiós, cal destacar que es publicaven en combinació amb el *Correo de Madrid* —*El Noticiero Manresano* només fins al 13 d'agost de 1900—, de tal manera que des d'aquest periòdic de Madrid arribaven a Manresa les pàgines interiors (2 i 3), impreses amb notícies de caràcter general, i a Manresa es redactaven i s'imprimien les pàgines exteriors (1 i 4) amb notícies i anuncis de caràcter local.

Pel que fa a la resta de periòdics, tots setmanals, van ser els següents: *La Montaña* (1880-1891, 1893-1896 i 1898-1901), *El Eco Posibilista* (1885-1891), *La Verdad* (1886-1898), *El Puente de Alcolea* (1886-1889), *La Tribuna* (1887), *La Voz Manresana* (1888-1895), *El Batallador Legitimista* (1888-1889), *El Centro* (1890-1891), *La Fraternidad* (1891-1894), *El Vigía Manresano* (1891-1894), *El Grito del Pueblo* (1894), *La Independencia* (1899), *El Estandarte Manresano* (1899-1903), *El Herald de Manresa* (1900), *El Republicano* (1901), *La Montaña Republicana* (1901-1917), *La Lucha* (1903), *La Fraternidad Republicana* (1903-1905), *L'Amich del Poble* (1905-1919) i *El Centinela* (1906).

Pel que fa a les revistes que es van publicar a Manresa en aquest període, n'hi havia de tots els àmbits i interessos. Amb tot, hi van predominar les de caràcter humorístic que, normalment, tenien una durada molt curta. D'algunes només en va sortir un únic número, d'altres no van arribar al dos anys d'existència. Aquestes revistes van ser: *Lo Torronyau* (1885-1887), *La Lluna* (1891), *L'Arençada* (1892-1893), *El Quetaplasma* (1895), *Sancho Panza* (1896), *La Campana de la Guia* (1896), *La Llanterna* (1898-1899), *Fray Meca-chis* (1901-1902), *La Lluanera* (1901), *El Tío Pitones* (1904-1905), *L'Esquiva Mosques* (1905) i *Pu-pu!* (1906-1907). N'hi havia que només eren d'humor,

mentre que d'altres eren satíriques i amb tocs d'irreverència o bé duïen afegida una forta intenció política de cara a beneficiar o perjudicar una ideologia, un partit o un candidat concrets.⁵

D'altra banda, entre les revistes amb contingut polític, cal destacar *La Tribuna*, del Centre Federalista de Manresa i de la qual només va sortir un número l'any 1887, i el *Setmanari Català*, que entre 1890 i 1897 va ser el portaveu de la Lliga Regional de Manresa; mentre que, entre les de contingut religiós, destaquen *El Obrero Católico* (1883-1886), *La Llum* (1899-1901), *La Covadonga Catalana*, publicada des del febrer de 1901 fins a l'agost de 1902, i la *Fulla Antoniana*, que, començada a publicar l'any 1902, va arribar fins al 1936.

Igualment, un altre grup que hem d'esmentar són els butlletins d'entitats i associacions, amb continguts molt diversos i que van des de notícies i articles d'interès professional i notes o informacions internes de la mateixa entitat fins a notícies de caràcter cultural amb col·laboracions literàries i articles de caràcter històric. Es tracta dels butlletins *El Agricultor Manresano* (1885-1890), de l'Associació de Propietaris Agricultors de Manresa; *El Cazador* (1888-1892), de l'Associació de Protectors de la Caça i Pesca de Manresa; *Revista del Ateneo Obrero* (1892-1895), publicada per l'Ateneu Obrer Manresà; *La Pagesia* (1905-1922), del Gremi d'Agricultors de Manresa, *El Dependiente* (1905-1910), de l'Associació de Dependents de Manresa i la seva Comarca i, per acabar, el *Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages*, que, publicat entre el novembre de 1905 i el juny de 1936, és una de les principals revistes d'història manresana i bagenca del primer terç del segle XX.

Finalment, hi havia un darrer grup heterogeni format per revistes i butlletins de contingut i interessos diversos que van des dels butlletins publicats per la impremta Roca, amb anuncis de llibres i novetats editorials —*Boletín Mensual de Anuncios de la Imprenta de Roca* (1885-1887) i *Boletín Bibliográfico* (1906-1929)—, fins a setmanaris amb informació literària i d'espectacles —*La Tertulia* (1895) o *Lo Teatro Popular* (1895)—, revistes de caràcter cultural —*Apuntes* (1904-1905)— o de caràcter generalista —*El Comercial e Industrial Manresano* (1886-1887) i *El Renacimiento* (1887-1888)—, passant per *La Propaganda Industrial* (1897), amb anuncis; el *Butlletí Mensual del Concurs y Exposició Regional de Fotografia* (1905), amb notícies i informació del llavors naixent i novedós món de la fotografia; la *Lliga Escolar* (1901), un setmanari pensat i redactat per estudiants, o *La Mujer Moderna* (1904-1905), una revista adreçada al públic femení i amb continguts de caràcter feminista, tal com aquest s'entenia a l'època.

4. Sobre *La Veritat* i *El Pla de Bages*, vegeu Josep M. GASOL I ALMENDROS, *Diaris manresans en català (1901-1939)*, Manresa, Col·legi de Doctors i Llicenciats, 1981, coll. «Les Fonts, Quaderns de Recerca i Divulgació», núm. 4, p. 5-17.

5. Per a un apropament a aquestes revistes, vegeu Àngels FUSTÉ, «La premsa humorística als anys del tombant del segle XIX al XX», *Dovella*, núm. 50 (juny 1995), p. 9-11.

Diaris i revistes publicats a Manresa entre 1886 i 1906

<i>Capçalera</i>	<i>Subcapçalera</i>	<i>Dates publicació</i>	<i>Periodicitat</i>	<i>Ideologia</i>	<i>Idioma</i>	<i>Format</i>	<i>Observacions</i>
<i>La Montaña</i>	Periódico de Intereses Generales y Anuncios (1880) Periódico Federal (1887-1894)	8.5.1880 - 12.7.1891 (1a època)	Setmanal	Republicà federal	Castellà	4 pàgines	S'unirà a <i>El Eco Posibilista</i> per a donar pas a <i>La Fraternitat</i>
<i>El Obrero Católico</i>	Semanario Escrito por y para la Clase Obrera y Dedicado a San José	19.3.1883 - 10.3.1886	Setmanal	Catòlic tradicionalista	Castellà	12 pàgines	—
<i>El Agricultor Manresano</i>	Revista Científica, Agrícola, Mercantil, de Avisos y Noticias que publica la Asociación de Propietarios Agricultores de Manresa	1.6.1885 - 3.7.1890	Mensual	—	Castellà	8 pàgines	—
<i>Boletín Mensual de Anuncios de la Imprenta de Roca</i>	—	6.6.1885 - 28.2.1887	Mensual	—	Castellà	4 pàgines	—
<i>Lo Torronyau</i>	Periòdich Polítich y de la Encesa	25.7.1885 - 26.3.1887	Setmanal	Liberal	Català	4 pàgines	—
<i>El Eco Posibilista</i>	Órgano del Partido Republicano Gubernamental del Distrito de Manresa	6.12.1885 - 12.7.1891	Setmanal	Republicà	Castellà	4 pàgines	—
<i>El Comercial e Industrial Manresano</i>	Revista Semanal, Científica, Comercial e Industrial de Avisos y Noticias	24.1.1886 - 25.12.1887	Setmanal	—	Castellà	8 pàgines	—
<i>La Verdad</i>	Periódico Religioso y de Intereses Generales	3.4.1886 - 31.12.1898	Bisetmanal, Setmanal l'any 1898	Catòlic anticarlí	Castellà	8 pàgines	—
<i>El Puente de Alcolea</i>	Periódico Político. Órgano Oficial del Partido Izquierdista de la Provincia	31.10.1886 - 26.5.1889	Setmanal	Liberal d'esquerra	Castellà	4 pàgines	No es publica entre el desembre de 1886 (núm. 6) i el gener de 1889 (núm. 7)
<i>La Tribuna</i>	Periódico Federal Órgano del Partido de la Comarca de Manresa	29.5.1887 - 21.8.1887	Setmanal	Federalista	Castellà	4 pàgines	Escissió de <i>La Montaña</i>
<i>La Tribuna</i>	Revista Mensual, Política y Literaria, Publicada por el Centre Federalista de Manresa	2.10.1887	—	Federalista	Castellà	8 pàgines	Un únic número

<i>Capçalera</i>	<i>Subcapçalera</i>	<i>Dates publicació</i>	<i>Periodicitat</i>	<i>Ideologia</i>	<i>Idioma</i>	<i>Format</i>	<i>Observacions</i>
<i>El Renacimiento</i>	Revista Semanal Científica y de Intereses Morales y Materiales (núm. 1) Revista Semanal Científica, Agrícola, Mercantil de Avisos y Noticias (a partir del núm. 2)	2.10.1887 - 17.1.1888	Setmanal	—	Castellà	8 pàgines	Continuador d' <i>El Comercial e Industrial Manresano</i>
<i>La Voz Manresana</i>	Periódico Católico de Avisos y Noticias	14.7.1888 - 6.7.1895	Setmanal	Carlí	Castellà	8 pàgines	—
<i>El Cazador</i>	—	7.10.1888 - 2.11.1892	Mensual	—	Castellà	4 pàgines (núm. 1-13) 8 pàgines (a partir del núm. 14)	—
<i>El Batallador Legitimista</i>	Periódico Tradicionalista	16.12.1888 - 24.2.1889	Bisetmanal	Carlí	Castellà	4 pàgines	—
<i>Setmanari Català</i>	Fe y Pàtria	29.5.1890 - 25.12.1897	Setmanal	Regionalista	Català	16 pàgines	—
<i>El Centro</i>	Órgano del Partido Republicano Centralista de este Distrito	29.11.1890 - 7.3.1891	Setmanal	Republicà centralista	Castellà	4 pàgines	—
<i>La Lluna</i>	Publicació Monumental Estravagant	15.5.1891 - 30.5.1891	Setmanal	—	Català	8 pàgines	—
<i>La Fraternidad</i> (4a època)	Periódico Republicano, Ilustrado, de Avisos y Noticias	25.7.1891 - 30.12.1894	Setmanal	Republicà	Castellà	4 pàgines	Fusió d' <i>El Eco Posibilista</i> i <i>La Montaña</i>
<i>El Vigia Manresano</i>	Periódico Semanal de Intereses Locales	12.9.1891 - 31.12.1894	Setmanal	Liberal conservador	Castellà	4 pàgines	—
<i>L'Arengada</i>	Periòdich Menor d'Edat, Humorístich (Tan com Pugui)	8.10.1892 - 28.1.1893	Quinzenal	—	Català	8 pàgines (núm. 1-2) 12 pàgines (a partir del núm. 3)	—
<i>Revista del Ateneo Obrero</i>	Órgano Oficial de esta Asociación	1.12.1892 - 8.1895	Mensual	—	Castellà	4 pàgines	—
<i>La Montaña</i>	Órgano de la Unión Republicana de Manresa y su Distrito	18.3.1893 - 28.6.1896 (2a època)	Setmanal	Republicà	Castellà	4 pàgines	—
<i>Diario de Manresa</i> (fins a setembre de 1896) <i>Diario de Manresa y su Comarca</i> (a partir de setembre de 1896)	Independiente, de Avisos, Noticias y Anuncios	2.11.1894 - 10.7.1898	De dimarts a diumenge	Liberal conservador	Castellà	4 pàgines	—

<i>Capçalera</i>	<i>Subcapçalera</i>	<i>Dates publicació</i>	<i>Periodicitat</i>	<i>Ideologia</i>	<i>Idioma</i>	<i>Format</i>	<i>Observacions</i>
<i>El Grito del Pueblo</i>	Periódico Federal Ilustrado	10.11.1894 - 22.12.1894	Setmanal	Federal	Castellà	4 pàgines	—
<i>El Quetaplasma</i>	Periódico Político, Financiero, Defendedor de todos los Intereses y Quepitaes del Reino	9.2.1895	—	—	Castellà	4 pàgines	Un únic número
<i>La Tertulia</i>	Revista Semanal Ilustrada, de Intereses Generales, Literatura y Espectáculos	16.2.1895 - 9.3.1895	Setmanal	—	Castellà	8 pàgines	—
<i>Lo Teatro Popular</i>	Periòdich Català (núm. 1-2) Setmanari Català (núm. 3-8) Setmanari Català Ilustrat de Literatura, Noticias y Anuncis (a partir del núm. 9)	6.7.1895 - 28.12.1895	Setmanal	—	Català	8 pàgines (núm. 1-19) 4 pàgines (a partir del núm. 20)	—
<i>Diario de Avisos de Manresa</i>	—	1.1.1896 - 30.4.1937	De dimarts a diumenge	Centralista lerrouxista	Castellà	4 pàgines	—
<i>Sancho Panza</i>	Semanario Nocturno, Inofensivo e Incoloro	27.1.1896 - 18.4.1896	Setmanal	Liberal conservador	Castellà	8 pàgines	—
<i>Manresa Ilustrada</i>	Suplemento al <i>Diario de Manresa</i>	6.6.1896	—	—	Castellà i català	16 pàgines	Un únic número
<i>La Campana de la Guia</i>	Periòdich Festiu y Humorístich	1.10.1896 - 5.11.1896	Setmanal	—	Català i castellà	4 pàgines (núm. 1-2) 8 pàgines (a partir del núm. 3)	—
<i>El Mercantil Manresano</i>	En Combinación con el <i>Correo de Madrid</i>	8.10.1896 - 7.12.1896	De dilluns a dissabte	—	Castellà	4 pàgines	p. 2-3 generals (del <i>Correo de Madrid</i>), p. 1 i 4 de Manresa
<i>La Propaganda Industrial</i>	Boletín de Anuncios	8.1897 - 9.1897	Mensual	—	Castellà	4 pàgines	—
<i>La Montaña</i>	Periódico Democrático Obrero	26.3.1898 - 29.6.1901	Setmanal	Obrer i antireligiós	Castellà	4 pàgines	—
<i>La Llanterna</i>	Setmanari Satírich, Polítich y Literari	3.12.1898 - 21.1.1899	Setmanal	Catòlic	Català	8 pàgines	—
<i>La Llum</i>	Setmanari Catòlich Regionalista. Déu Pàtria y Furs	21.2.1899 - 18.6.1901	Setmanal	Catòlic regionalista	Català	8 pàgines	—
<i>La Independencia</i>	Semanario Católico de Manresa y su Comarca	25.2.1899 - 2.12.1899	Setmanal	Catòlic	Castellà	4 pàgines	—

<i>Capçalera</i>	<i>Subcapçalera</i>	<i>Dates publicació</i>	<i>Periodicitat</i>	<i>Ideologia</i>	<i>Idioma</i>	<i>Format</i>	<i>Observacions</i>
<i>El Estandarte Manresano</i>	Semanario Dedicado al Fomento y Defensa de los Intereses Morales y Materiales de la Ciudad y Comarca de Manresa	6.5.1899 - 26.12.1903	Setmanal	Liberal-conservador	Castellà	4 pàgines	—
<i>El Noticiero Manresano</i>	En Combinación con el <i>Correo de Madrid</i> (fins al 13 d'agost de 1900) Diario de Avisos y Noticias (a partir del 14 d'agost de 1900)	2.10.1899 - 31.12.1900	Dilluns a dissabte	Conservador	Castellà	4 pàgines	Fins al 13 d'agost de 1900: p. 2-3 generals (del <i>Correo de Madrid</i>), p. 1 i 4 de Manresa A partir del 14 d'agost es publica íntegrament a Manresa
<i>El Heraldo de Manresa</i>	Bisemanario Independiente. Se insertarán cuantos escritos se reciban en defensa de los intereses de Manresa y Partido	2.8.1900	—	—	Castellà	4 pàgines	Un únic número
<i>El Republicano</i>	Semanario Político	6.1.1901 - 22.6.1901	Setmanal	Republicà	Castellà	4 pàgines	—
<i>Lliga Escolar</i>	Setmanari Català	1.2.1901 - 8.2.1901	Setmanal	—	Català	8 pàgines	Redactat per estudiants
<i>La Covadonga Catalana</i>	Revista Católica Ilustrada	16.2.1901 - 9.8.1902	Setmanal	Catòlic	Castellà	8 pàgines	—
<i>La Veritat</i>	Diari Català de Manresa y sa Comarca	29.4.1901 - 11.3.1904	De dilluns a divendres	Catòlic regionalista	Català	4 pàgines	—
<i>La Montaña Republicana</i>	Periódico Democrático Obrero	6.7.1901 - 5.1.1917	Setmanal	Republicà	Castellà	4 pàgines	Fusió de <i>La Montaña</i> i <i>El Republicano</i>
<i>Fray Mecachis</i>		29.8.1901 - 25.1.1902	Setmanal	—	Castellà	4 pàgines	—
<i>La Llumanera</i>	Periòdich Humorístich	30.8.1901 - 14.9.1901	Setmanal	—	Català	4 pàgines	—
<i>Fulla Antoniana</i>	Pa dels Pobres	13.10.1902 - 13.5.1936	Mensual	Catòlic	Català	4 pàgines	—
<i>La Lucha</i>	Periódico Republicano Obrero	7.2.1903 - 12.9.1903	Setmanal	Republicà obrer	Castellà	4 pàgines	—
<i>La Fraternidad Republicana</i>	Semanario Político	17.10.1903 - 18.3.1905	Setmanal	Republicà	Castellà	4 pàgines	—
<i>La Mujer Moderna</i>	Revista Quincenal Feminista	1.1.1904 - 15.4.1905	Quinzenal	—	Castellà	8 pàgines	—
<i>Apuntes</i>	Revista Científica Literaria	16.1.1904 - 21.1.1905	Setmanal	—	Castellà	12 pàgines	—

<i>Capçalera</i>	<i>Subcapçalera</i>	<i>Dates publicació</i>	<i>Periodicitat</i>	<i>Ideologia</i>	<i>Idioma</i>	<i>Format</i>	<i>Observacions</i>
<i>El Pla de Bages</i>	Diari d'Avisos, Notícies i Anuncis	12.3.1904 - 21.9.1937	De dilluns a dissabte	Regionalista	Català	4 pàgines	Continuador de <i>La Veritat</i>
<i>El Tio Pitones</i>	Revista Pitonuda	21.8.1904 - 1.4.1905	Setmanal	—	Castellà	4 pàgines (núm. 1) 8 pàgines (a partir del núm. 2)	—
<i>Butlletí Mensual del Concurs y Exposició Regional de Fotografia</i>	—	1.2.1905 - 9.1905	Mensual	—	Català	12 pàgines	—
<i>L'Esquiva Mosques</i>	Setmanari Català en Cos y Ànima	7.4.1905 - 21.4.1905	Setmanal	—	Català	8 pàgines	—
<i>L'Amich del Poble</i>	Portaveu de la Joventud Carlista. Déu, Pàtria, Rey, Furs	29.8.1905 - 28.11.1919	Setmanal	Carlí	Català	4 pàgines	Deixa de sortir entre el 31.10.1908 i el 27.2.1913
<i>La Pagesia</i>	Revista Agrícola Il·lustrada. Portaveu del Gremi d'Agricultors de Manresa	15.8.1905 - 12.1922	Mensual	—	Català	32 pàgines (núm. 1) 26 pàgines (núm. 2) 24 pàgines (núm. 3) 16 pàgines (a partir del núm. 4)	—
<i>El Dependiente</i>	Periódico mensual. Órgano de la Asociación de Dependientes de Manresa y su Comarca	15.7.1905 - 31.3.1910	Mensual	—	Castellà	8 pàgines	—
<i>Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages</i>	—	15.11.1905 - 6.1936	Trimestral	—	Català	16 pàgines (núm. 1) 24 pàgines (a partir del núm. 2)	—
<i>EL Centinela</i>	Periódico Semanal, Defensor de los Intereses Morales y Materiales de Manresa y su Partido. Libertad y Patria	20.1.1906 - 31.3.1906	Setmanal	—	Castellà	8 pàgines	—
<i>Boletín Bibliográfico</i>	—	4.1906 - 8.1929	Mensual	—	Castellà	4 pàgines	Publicat per la impremta Roca
<i>Pu-put!</i>	Setmanari Humorístic	3.11.1906 - 2.2.1907	Setmanal	Catalanista	Català	16 pàgines	—

FONT: JOAQUIM SARRET I ARBÓS, *Història de la indústria, del comerç i dels gremis de Manresa*, Manresa, Impremta de Sant Josep, 1923, p. 223-240; RAFAEL TÀSIS I JOAN TORRENT, *Història de la premsa catalana*, vol. 2, Barcelona, Bruguera, 1966, p. 392-407; Arxiu Comarcal del Bages. Hemeroteca.